

IBDIS | We know
NATAȘA ALINA CULEA book

RUSALKA

FEMEIA DIN ADÂNCURI

EDITURA



INIMA DELTEI DUNĂRII	5
EFEMERIDELE	23
CEI ZECE LEPROȘI	31
RUSALKA	49
CIMITIRUL DIN SULINA	61
SPOVEDANIA	67
LUNA ROȘIE	77
VECHILE PRAVILE	83
CHEMAREA NOPTII	95
POVEȘTILE FOCULUI	99
CHEMAREA APEI	109
MIREASA DIN APĂ	117
CALUL DIN LETEA	123
TĂCEREA RUSALCEI	141
... DIN TIHNA ZILEI	145
BISERICA DIN CARAORMAN	155
LUMINĂ ÎN ÎNTUNERIC	167
CEAȚA	173
ÎNTREBĂRI FĂRĂ RĂSPUNS	195
EPILOG	199

INIMA DELTEI DUNĂRII

În pânțelele cabinei e protejat ca un nenăscut. Îndreptându-și privirea spre geam, Alexandru deslușește o siluetă umană înotând în mohorârea apei.

Vaporașul despică valurile care se răsfrâng de-o parte și de alta-i, spumegând în urma lui, răscolind apa ce-abia se liniștise. Soarele alunecă spre asfințit, învăluit de un halou roșiatic, aplecându-se domol pe linia orizontului deltaic. Păsări felurite străbat iute văzduhul, ca sulițele. *Pliac, pliac, pliac...*, clipește Dunărea albastră, neîntreruptă ca timpul, nepătrunsă ca testamentul existenței. Cerul se reflectă în luciul apei, în rotunjimile valurilor, contopindu-și culorile, ca doi îndrăgostiți care se pictează unul pe altul. După Napoleon „le roi des fleuves de l'Europe”¹, Dunărea spală cu mâna ei binecuvântată, din timpuri uitate, păcatele oamenilor aciuși pe malurile ei; trece prin arterele veacurilor, martoră mută a apariției și dispariției civilizațiilor, a așezămintelor care se nasc și mor pe brațele ei. Ah, Dunărea! Cu trecutul și multele ei nume, de la dacii care au botezat-o Donaris și romanii care i-au spus

¹ „Regele râurilor europene”, (în lb. fr., în orig.)

Danubius la ucrainenii care-o descântă Dunai², tot curge și curge pe filele istoriei, și va curge pe cele nescrise încă, atunci când noi demult nu vom mai fi, și nici copiii copiilor noștri. Țâșnind din inima munților Pădurea Neagră, ea se modelează ca omul – după credințele fiecărei țări străbătute –, dar moare tot ca el, în legea ei, abandonându-se voluptuos în Marea, nu întâmplător, tot Neagră. Ea inspiră și frică, și prosternare, și nebunie, și superstiții, hrănind ca o mamă popoare care au supt la sânul ei mustind de viață. Și tot ea a stins vieți, așa cum ai stinge liniștit o lumânare în biserică, la sfârșitul liturghiei. Pentru oamenii Deltei însă din mlaștinile ei răsare zilnic astrul zilei, curat ca lacrima, și în ea se sting stelele, ca lumina ochilor. Taina vieții înseși sălășluiește în desișul pădurilor ei neîmblânzite, în pajiștile inundate de ape, în zăvoaiele și-n ascunzișurile de stuf și papură, ferite de ochiul modernismului care, cu tehnologii, rupe norii, smulge copacii din ancore și-i taie din brâu, sugă pământul de sevă, ca lipitorile, și construiește orașe din piatră strămutată. Deși omul aude chemarea naturii, nu poate să nu se îndoiască de ea, așa cum se îndoiește de el însuși și de Dumnezeu, oscilând veșnic între extaz mistic și rațiune neangajată teist, trăind rupt în două, iar jumătățile lui se luptă între ele, ca două oștiri inamice, cu aceeași încrâncenare și cu aceeași putere. Iar războiul acesta omul nu-l poate pierde, dar nici câștiga.

Ușa micuței cabinei se deschide, în fanta ei ivindu-se un tânăr slăbuț, îmbrăcat în haine comode, având în jur de 25 de

² Dunai – Дунай (lb. ucr.)

ani. Își ține pumnii strânși în buzunarele pantalonilor. Străbate neliniștit, cu capul plecat, puntea de lemn care-i geme sub tălpi la fiecare pas, lată de vreo 30 de metri pătrați. Se oprește lângă balustrada metalică, închisă cu un grilaj, legată cu un lanț masiv de care stă ancorat un lacăt ruginit, șubrezită de timp și scorojită de vopseluri. Umerii lui puțin cocârjați vremelnice îi știrbesc semeția privirii sfidătoare. Lucirea din ochii lui dezvăluie desfătarea celor câteva pahare cu vin băute în cabina vaporeșului legănat de dansul apei. Nu mai este mult până când va ajunge în Maliuc – aflat la 25 de kilometri de orașul Tulcea.

Aș putea dormi luni la rând, ca Eri a lui Haruki Murakami, își spune visător. Obosește omul și să trăiască. Ce binecuvântare, să te întinzi între cer și apă și să umpli spațiul dintre ele cu un somn fără vise! O iluzie totuși, doar nu voi locui într-un cuib părăsit de berze, ci la draga mea bătrânică.

Zâmbește, tras de-o mâneacă de bucuria revederii și de alta, de nevoia lui apăsătoare de a fi singur.

Ce caut eu aici? Ce vreau? Să fug? Să scriu? Să uit?

Scotocește prin bagaje caietul în care schițează zilnic articole pentru redacție, eseuri, versuri sau doar simple cuvinte ce-l opresc din cotidian, să mediteze asupra lor, să le întoarcă pe toate părțile și să le colecționeze ca pe niște timbre vii. Colecționar de cuvinte. Nu se desparte niciodată de caietul lui, dar acum este dosit prea adânc în bagaj. Nu vrea să scoată toate lucrurile din geantă prin cabină, să le împrăștie și să se murdărească. În urmă cu câțiva ani se diagnosticase singur că suferă de misofobie. Începe să scrie pe una dintre foile descoperite într-un sertar din dulapul metalic, rezemat de perete,

greu și cu tabla mâncată, ce îi amintește de dulapul unui cabinet de dentist înainte de Primul Război Mondial, de pe vremea când dulapurile erau pe seama cleștilor de scos dinții; observase mirat un astfel dulap într-o policlinică aparținând Statului, plină de gândaci și astfel de relicve pe care un pasionat de obiecte vechi le-ar fi considerat aur pur. Alexandru privea cu groază atunci la scaunul din cabinet, care semăna cu un scaun de tortură sau cu unul electric, pe care mor deținuții condamnați, de multe ori, urinându-se pe ei. Cititorul nu o să se mire prea tare aflând că scaunul electric a fost invenția macabră a dentistului Harold Brown și că pe el au murit prăjiți mulți oameni, cu globii oculari scoși din orbite, până la binecuvântarea de a face stop cardiac. Marchizul de Sade, controversatul scriitor, s-a întrebat ce este mai imoral decât războiul. Nu știm dacă i s-a răspuns, dar doar ființele umane ar putea să facă din război bravadă, eroism și știință din studiul meticolos al omorării propriilor semeni.

„Alberto Bevilacqua se simțea o insulă, iar de restul lumii îl despărțea un ocean de nevâslit. Lumea nu-l mulțumea. Lumea nu i se potrivea, croiala ei îi stingherea mișcările, ca o cămașă de forță. Scriitorul este un om, căci măcar această matriță trupească îi e aidoma cu a altora, dar e un om nemulțumit, cusurgiu și taciturn. Creează o lume a lui, doar a lui, una care să-l reflecte întru totul. Și se leapădă de lumea celor mulți ca șarpele de piele. Și renaște ca el, după ce părea că ar fi murit. Între coperte se joacă de-a Dumnezeu și modelează oameni din hârtie. Și-i pedepsește, și le dă avânt, așa cum crede el de cuviință. Pe unii îi omoară cu mâna lui – nu că au fost răi, ci pentru au făcut fapte rele –, iar pe alții îi lasă

în plata Domnului, căci muri-vor ei singuri mai devreme sau mai târziu. Și-atunci își dă seama că răzbunarea nu există și că moartea nu-i o pedeapsă, iar, dacă ar fi, ar fi aceeași pentru toată lumea. Oare Dumnezeu cum s-a simțit la începutul începutului? Oare creația, lumea, apa, muza, insula, zorii, pietrele și viermii au izvorât dintr-o nemulțumire? Dintr-o insuportabilă singurătate? Dumnezeu a creat la început omul și calul. Și ambii erau liberi. Omul a făcut biciul și a luat libertatea calului, pentru că se simțea și el insuportabil de singur. Aceasta-i diferența între singurătatea omului și singurătatea lui Dumnezeu; Dumnezeu creează viață, iar omul o înrobește.“

Alexandru împăturește în patru foaia pe care a scris mărunț și aplecat tare către dreapta; pune hârtia în buzunarul pantalonilor, cu gândul de a-și transcrie fragmentul pe caiet atunci când va ajunge la casa mătușii Tudosia. Însetat, bea dintr-o cutie cu bere, cumpărată de la un magazin de pe faleza din Tulcea, și iese iar pe punte. Umbrele înserării se prind de coroanele fantomatice ale copacilor copleșiți de licheni și de iederă ce li se cațără cu îndrăzneală până-n frunțile seculare. Corurile amfibienilor răsună în inima Deltei răsfirând chemări din pletele sălciilor încleștate în malul nisipos spre cerul mohorât.

Parcă aude un cântec nedeslușit ce înfioară undele Dunării și apele lui sufletești. Nu îi este mai puțin dor pentru că nu știe de ce îi este dor, sentiment straniu care-l încearcă încă din Tulcea. Părăsise angoasat Bucureștiul, dar spera să-și găsească liniștea în Delta Dunării.

Văzduhul începe să freacă; vântul iscat de nicăieri rostește frunze de arini și plopi, cu stropi desprinși din Dunăre.

Murmurul se întetește. Se aude un muget ce vine din apă sau din pământ, ca înaintea unui cutremur. Valurile își izbesc umerii de ambarcațiunea care plutește mai nesigur acum, clătinată de colo-colo, fără direcția precisă de mai înainte. Din cerul înnegurat cad săgeți ce ciuruie nemilos pojghița apei. Miroase a iarbă proaspăt cosită.

Tânărul se dezmeticește și trage de mânerul ușii, adăposându-se în cabina micuță, așezându-se pe băncuța de lângă geamul oval, murdar, spălat acum cu furie de ploaia ce-și continuă mai înverșunată răpăiala. Alexandru trage cu dinții dopul de plută din gâtul unei sticle cu vin, scoasă dintr-un buzunar generos al rucsacului. Bea direct din ea, fără să mai caute un pahar. Licoarea purpurie, ca o transfuzie, se scurge până la ultima picătură din sticlă în om.

Bubuitul tunetelor se apropie și scutură ambarcațiunea care protestează din toate încheieturile. Întunericul este brăzdat de fulgerele ce se aprind ca artificiile, întinzându-se precum nervurile unei frunze arse în cer. Șiroaiele inundă puntea vapurașului *Rusalka*.

În pânțelele cabinei e protejat ca un nenăscut. Îndreptându-și privirea spre geam, Alexandru deslușește o siluetă umană înotând în mohorârea apei. Sare ca ars de pe banchetă; se împiedică de prag, cât pe ce să cadă de-a dura; iese din cabină sub ropotele ploii și fuge către timonier. Bate cu pumnii în ușă, iar când acesta îi deschide, strigă la el panicat:

– Domnule, vă rog, este cineva în apă!

Un tunet bubuie cumplit deasupra lor despicând în două cerul negru.

– Ești sigur? Unde? îl întreabă bărbatul de vreo 40 de ani, privindu-l neîncrezător.

– În dreapta, cred că tocmai am trecut de el!

Alexandru îi arată cu mâna locul în care văzuse silueta înotătorului sau înotătoarei, buimăcit încă de apariție, dar și de vinul băut peste pragul îndestulării.

Cârmaciul oprește cam nemulțumit ambarcațiunea, ia un binoclu și scrutează atent în dreapta vapurașului. Nu vede nimic. Iese pe punte și continuă să se uite în apă, în toate direcțiile, încordat. Alexandru stă nefolositor în ploaie, ud leoarcă, lângă el, cu mâinile strânse nervos.

– Nu văd pe nimeni! îi strigă timonierul. Poate era un pește mai mare!

– Nu! Am văzut pe cineva înotând. Cu mâinile, adaugă el absurd, făcând un semn cu brațele.

– Ei, drăcia dracului! suduie timonierul și se uită iar, dând roată vasului, în pași nervoși, cu binoclul la ochi.

Alexandru se întreabă dacă nu cumva băuse prea mult în cabină, agitându-l și pe timonier, întârziindu-i aiurea și pe ceilalți pasageri aflați la bord. Dar nu, chiar văzuse bine. Nu era la prima sticlă cu vin și nu avusese niciodată halucinații.

– Nimic, dă din cap bărbatul cel vânjos venind spre el.

Se gândește că orașenii pe care îi transportă, picați în Deltă ca extratereștrii, oricum nu ar face diferența dintre un pește și-un om în apă, cu atât mai mult atunci când miros a alcool de la câțiva pași. Își face totuși datoria și raportează prin stație că unuia dintre pasageri *i s-a părut* că a văzut un om în apă. Semnalează coordonatele locului, mai staționează 20 de minute în vitregia apei involburate, dar, nevăzând nimic anormal, reia cursul către Maliuc, cu toți pasagerii alarmați, ieșiți pe punte, lângă balustradă, agitați și dezvoltând diverse ipoteze. Un roșcovan cu fața arsă de soare și vânt se clatină pe

picioare, beat turtă, ud și el. Alexandru îi zâmbeste înțelegător, la urma urmei, hoțul pe hoț mai ușor se iartă, îngăduindu-și unul altuia aceleași vicii.

Revine confuz și vinovat în cabină, continuând să fie neliniștit de ceea ce văzuse în apă. Stomacul îi este chinuit ca de un demon de o apăsare și-un zbugium pe care nu le prevăzuse în odiseea lui spre Delta Dunării. De restul lumii, așa cum o știa el, îl desparte acum misterioasa făptură din apă.

Vaporașul își reia cursul către satele îmbibate cu apă, ca bureții, din inima Deltei.



Ambarcațiunea se apropie de țărmul pietruit, mozaicat, din care apa mușcă neîncetat. Norii furioși s-au scurs în Dunăre – spre granița cu Ucraina –, iar furtuna de dinainte a dispărut ca o nălucă, precum silueta pe care o văzuse Alexandru înotând în valuri. Comuna Maliuc e o palmă de pământ deschisă spre cer, plutind în mijlocul apelor. Din ea țâșnesc sălcii și plopi, case cu oameni și curți, unde merg agale vacile, care nu se opresc din rumegat decât sub cuțitul oamenilor – aceleași făpturi care le-au dat mâncare zilnic și le-au vorbit în fiecare zi. Tot aici sunt și pescari cu găleți pline cu pești încă vii, peste alți pești morți deja, zbatându-se, sufocându-se în aer fără aer.

Alexandru pășește ultimul dintre pasageri pe pontonul vopsit cu alb și albastru. Ajuns pe mal, se uită împrejur după mătușa lui, dar nu o zărește nicăieri. Rămâne în picioare, în

bătaia vântului și în ochiul înserării, după ce o cucoană de vreo 60 de ani, cu părul groaznic de tapat, vopsit roz, făcându-i capul să semene cu o vată uriașă de zahăr, își reazemă geamantanul uriaș lângă rucsacul lui. Geamantanul ei este așa de mare, că parcă agresează celelalte bagaje de pe ponton.

– Tu ești, Sașa? i se adresează un bătrân, cu vestă de pescar peticită.

Vorbele-i ies puțin peltice și deformate din gura cam știrbă. Miroase și el a pește și a usturoi, miasmă cu care tânărul înțelege destul de repede că trebuie să se obișnuiască prin părțile acestea de lume.

Ca răspuns la ezitarea lui Alexandru, bătrânul îl lămurește zgârcit:

– M-a trimis Dosia după tine. Vino, te duc eu la ea.

După ce Alexandru leagă Dosia de Tudosia – prenumele mătușii lui –, îi întinde bătrânului mâna, dar acesta din urmă nu înțelege sau nu vrea să înțeleagă gestul de salut cordial. Tânărul rămâne cu mâna întinsă o clipă și o retrace umilit.

Bătrânul pescar are sub vestă o cămașă ponosită de anii ce au trecut prin ea lăsând găuri micuțe, ca de praf de pușcă, măcinându-i tare țesătura, mai ales la manșete. Picioarele i se ițesc din pantalonii negri, suflecați la tiv, băgate în ghetetele prea mari. Bătrânul îl măsoară pe tânăr din cap și până-n picioare, mijindu-și ochii și așa mici și încrețiți. Pe cap poartă o șapcă din care-i ies, ca marginile unei broderii, fire de păr albe ca bumbacul.

– Mergem pe jos? îl întreabă Alexandru nedumerit.

Bătrânul nu pare să înțeleagă întrebarea lui și o ia înainte, fără cuvinte. Are picioarele curbate, parcă împleticindu-i-se când pășește. Iuțea mersului îl stânjenește pe tânărul care-l

urmează tăcut, potrivitându-și pasul cu al lui, cărându-și valiza de voiaj când într-o mână, când în cealaltă. Are și rucsacul în spate, dar nu se plânge, să nu pară un răsfățat nerecunoscător de la oraș.

Merg și nu-și spun nimic, fiind ușurați că umbletul îi scutește de o eventuală conversație incomodă. Ce își pot spune doi bărbați care nu se cunosc, aparținând unor generații cu preocupări diferite, din locuri diferite – tânărul bucureștean și bătrânul Deltei? Poate că singurul lucru care îi apropie este chiar mușenia lor și dorința de a o păstra.

Tăcerea dintre ei este populată de țipetele parcă mereu neașteptate ale păsărilor, de zgomotele bărcilor cu motor și de cuvintele oamenilor întâlniți pe drum. Se îndepărtează de strada principală din Maliuc. Odată cu inserarea, roiuri de țânțari tabără înfometăți pe cei doi drumeți tăcuți.

– Ne oprim puțin? întrebă Alexandru cam iritat, punându-și jos valiza, nădușit, fără să mai aștepte un răspuns din partea bătrânului.

Nici bătrânul nu are de gând să-i răspundă, oricum.

Cei doi evită să se uite unul la altul, oprindu-se stânjeniți; îi contemplă pe pescarii de lângă dig cu interes prefăcut. Alexandru scoate o sticlă din plastic, plină cu apă, și bea din ea, mai însetat decât țânțarii din jurul lui, care zumzăie ca niște mici elicoptere pregătite de atac. Greutatea genților îl stingherește serios. Este ostenit, dar nu doar de drum. Ceva îi apăsă pieptul ca într-un teasc. Se simte mai bătrân decât bărbatul de lângă el.

– Pescarii ăștia veniți din Capitală – probabil, ca mine, cu toate undițele moderne și lansetele lor performante – abia reușesc să convingă câțiva pești să le sară în cârlige, și aceia

sinucigași – au gălețile goale –, iar bătrâna aceea tocmai a scos un pește mare din apă, remarcă intrigat Alexandru, nevenindu-i să-și creadă ochilor.

– E un somn, spune bătrânul în barbă.

Într-adevăr, ceva mai departe de pescarii îmbrăcați ca dintr-o reclamă a unui magazin cu unelte de pescuit, pe un cot al canalului, siguratică, o bătrână de vreo 60–70 de ani – cu un batic roșu, înflorat, pe cap, cu undițe noduroase ca niște oase bătrâne și schilodite – îi face pe bărbații veniți la pescuit să-i arunce căutători piezișe, încercând să nu-și trădeze ciuda și umilința de a fi întrecuți într-un asemenea hal de o biată bătrânică.

În pofida prăzii bogate, ea se oprește din vreme-n vreme și oftează din adâncul sufletului, aruncând încă un pește în găleata din aluminiu deja plină.

Recăpătându-și suflul, Alexandru își reia mersul alături de bătrân pe aleea de pământ, cotind pe lângă cimitirul ce se ivește ca o stafie în semiobscuritatea lăsată pe nesimțite. Ar vrea să-l întrebe dacă mai este mult de mers, dar nu-și îngăduie o asemenea slăbiciune prea puțin bărbătească.

Bătrânul se oprește pe mal, lângă o barcă foarte lungă, făcându-i un semn scurt, aproape poruncitor. Îi deznoadă funiile care o țin captivă, și-i face un alt semn tânărului să se urce în ea. Alexandru se clatină, clatină și barca, dar reușește să-și așeze gențile într-un punct de echilibru, pășind precaut în ea și luând loc pe mijlocul unei scânduri ce ține loc de banchetă. Bătrânul urcă și el; aranjează lopețile prinse în funii și începe să vâslească viguros, croindu-și drum în bezna apelor, precum Charon în lumea subpământeană. Tânărul admiră pricepera și îndârjirea bătrânului care este mai vânjos decât părea.